

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky), soudců Tomáše Lichovníka a Davida Uhlíře o ústavní stížnosti stěžovatele **R. Z.**, zastoupeného Mgr. Karolínou Kováčovou, advokátkou, se sídlem Václavská 20, Praha 2, proti rozsudku Krajského soudu v Praze č. j. 21 Co 747/2016-372 ze dne 15. února 2017, za účasti Městského úřadu Černošice – odboru sociálních věcí a zdravotnictví, Podskalská 1290/19, Praha 2, a D. Z., jako vedlejších účastníků, takto:

I. Výrokem II rozsudku Krajského soudu v Praze č. j. 21 Co 747/2016-372 ze dne 15. února 2017 byla porušena základní práva stěžovatele na rodinný život a na péči o děti garantovaná článkem 10 odst. 2 a článkem 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

II. Tento výrok se proto ruší.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I. Předchozí průběh řízení

1. Z ústavní stížnosti, napadeného rozsudku a spisu vedeného Okresním soudem Praha-západ (dále jen „okresní soud“) pod sp. zn. 25 P 109/2013 zjistil Ústavní soud následující skutečnosti. Stěžovatel je otcem dvou nezletilých dětí narozených v červnu 2008 a v listopadu 2009. Při rozvodu manželství byly poměry nezletilých uspořádány na základě písemné dohody rodičů ze dne 20. 5. 2013, podle které se děti svěřují do výhradní péče matky a stěžovatel je oprávněn stýkat se s nimi každý sudý víkend a po část prázdnin. Rozsudkem okresního soudu ze dne 22. 7. 2013 byla schválena dohoda, kterou se nezletilí svěřují do výlučné péče matky a stěžovatel se zavazuje přispívat na jejich výživu. Vzhledem k tomu, že matka dětí (dále také „vedlejší účastnice“) údajně nedodržovala nevykonatelnou dohodu o styku a bránila stěžovateli ve styku s jeho dětmi, podal tento dne 3. 4. 2015 návrh na soudní úpravu styku. Uvedl, že vedlejší účastnice omezila jeho styky s dětmi na minimum a v lednu 2015 jej napadla s úmyslem podat na něj trestní oznámení pro fyzické napadení. Vedlejší účastnice u soudu uvedla, že má výhrady k tomu, jak se stěžovatel o děti stará, že ty k němu nerady jezdí a že ji fyzicky napadl (což stěžovatel popřel).

2. Rozsudkem okresního soudu (dále jen „okresní soud“) ze dne 4. 5. 2015 č. j. 25 P 109/2013-73 došlo ke zvýšení výživného a styk stěžovatele s dětmi byl stanoven na každý sudý víkend od pátku 18 hodin do neděle 18 hodin a na část prázdnin. V části týkající se úpravy styku byl k odvolání vedlejší účastnice tento rozsudek zrušen rozsudkem Krajského soudu v Praze (dále jen „krajský soud“) ze dne 17. 9. 2015 č. j. 21 Co 337/2015-104 mj. za účelem doplnění dokazování znaleckým posudkem, s tím,

že u nezletilých byly signalizovány psychické potíže. Stěžovatel posléze podal soudu návrh na změnu výchovy, kterým se domáhal svěřeni obou nezletilých do své výlučné péče nebo do střídavé péče; vedlejší účastnice matka s tímto návrhem nesouhlasila a poukázala na to, že stěžovatel má násilnické sklony, děti fyzicky trestá, nevypracovává s nimi domácí úkoly a nenavštěvuje s nimi jejich mimoškolní aktivity.

3. Okresní soud nechal vypracovat znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychologie. V tomto posudku ze dne 13. 4. 2016 a ve své výpovědi znalec uvedl, že nezletilí by měli mít pozitivní vztah a pravidelný kontakt s oběma rodiči, podporovaný vždy druhým z rodičů. Vzhledem k tomu, že střídavá výchova podle znalce vyžaduje souhlas obou rodičů a jejich vzájemnou komunikaci a respekt, což není v daném případě naplněno, a že stěžovatel nežije v podmínkách, které by střídavou péčí umožňovaly, není taková péče aktuálně vhodná. Styk otce s nezletilými je vhodný, u otce nebyly zjištěny násilnické sklony, je však třeba obnovit narušené vztahy. Znalec doporučil styk jednou za dva týdny o víkendu, s tím, že v týdnu, kdy děti nejsou s otcem o víkendu, by byl vhodný styk i během pracovního týdne, za předpokladu, že otec bude bydlet v blízkosti školy a bydliště dětí, aby jejich režim nebyl narušen. Podle znalce děti netrpí psychickými problémy v důsledku vztahu s některým z rodičů, ale špatně nesou konfliktní vztah mezi nimi. Znalec konstatoval jistou manipulaci dětí ze strany matky prostřednictvím nákladných koníčků a drahých věcí; pokud děti uvádějí, že je otec bije a je na ně zlý, nejsou schopny takové situace upřesnit, někdy zjevně nemluví pravdu a mnoho jejich výroků neodpovídá jejich vývojové úrovni.

4. Za účelem řádného objasnění skutkového stavu provedl okresní soud další listinné důkazy, zejména zprávy OSPOD (Městského úřadu Černošice) jako kolizního opatrovníka o jednáních s rodiči a o sociálním šetření v místě bydliště stěžovatele, zprávy základní a mateřské školy navštěvované dětmi - podle nichž jsou nezletilí více uzavření a nervózní před odjezdem k otci a po návratu od něj, mladší syn těžce nese chování otce, který na něj křičí a občas ho uhodí – a matkou předloženou zprávou sociální pracovnice ze dne 14. 8. 2015, ze které podle dotazníkového šetření dětí vyplývá, že se děti v rodině otce necítí dobře a nejsou tam naplňovány jejich osobní potřeby. Bylo rovněž prokázáno, že se stěžovatel přestěhoval do blízkosti dětí.

5. Okresní soud považoval za zjištěné, že rodiče mají konfliktní vztah a nedohodli se na úpravě styku otce s nezletilými. Zohlednil závěry znaleckého posudku, ve kterém znalec uvedl, že střídavá výchova není vhodná, a doporučil ponechání nezletilých ve výlučné péči matky s určeným stykem s otcem. Z tohoto důvodu soud svým rozsudkem ze dne 24. 10. 2016 zamítl návrh stěžovatele na změnu výchovy a určil, že stěžovatel je oprávněn se s nezletilými stýkat vždy v každém sudém týdnu od pátku 18 hodin do neděle 18 hodin a v každém lichém týdnu od úterý 18 hodin do čtvrtka 18 hodin, jakož i po dobu čtyř týdnů během letních prázdnin. Ačkoliv měla matka proti péči stěžovatele výhrady, soud zohlednil, že si stěžovatel zajistil vhodné bytové podmínky pro pobyt nezletilých a že znalec styk doporučil. Stanovený rozsah styku odpovídá dle soudu zájmu nezletilých, neboť pro jejich příznivý psychický vývoj je třeba, aby měli dobré vztahy s oběma rodiči a každý z rodičů podporoval rozvoj jejich pozitivního vztahu k druhému rodiči.

6. Stěžovatel se proti rozsudku odvolal s tím, že okresní soud nesprávně zohlednil závěry znaleckého posudku; poukázal na práva dětí a jejich zájmy a na to, že postavení obou rodičů je nevyrovnané. Setrval přitom na požadavku svěřeni dětí do střídavé péče

a v případě neúspěchu navrhoval co nejširší styk. Vedlejší účastnice ve svém odvolání tvrdila, že výslech znalce, který fabuloval v neprospěch dětí, vyzněl nehodnověrně, že OSPOD s dětmi neprovedl pohovor, že se stěžovatel o děti řádně nestará a chová se k nim nevhodně, pročež na něj podala trestní oznámení, nezletilí k němu nechťejí chodit; navrhla proto, aby styk nebyl upraven. Opatrovník nezletilých ve svém písemném vyjádření navrhl potvrdit napadený rozsudek jako věcně správný; odvolacímu soudu poskytl také záznam svého pohovoru s dětmi, které prohlásily, že se jim u stěžovatele nelíbí, nudí se tam, stěžovatel je na ně zlý a topí je v umyvadle. Na závěr dokazování se opatrovník u soudu nijak nevyjádřil s tím, že tak nemůže učinit, když „stále probíhá trestní stíhání otce“.

7. Poté, co krajský soud doplnil dokazování s ohledem na plynutí času a dospěl k závěru, že ani jedno odvolání není důvodné, napadeným rozsudkem potvrdil ve výroku I. rozhodnutí o výchově nezletilých a ve výroku II. změnil úpravu styku tak, že stěžovatel je oprávněn s nezletilými stýkat každý sudý víkend ve školním roce od pátku 18 hodin do neděle 18 hodin a po dobu prvních dvou týdnů v červenci a v srpnu. Odvolací soud zejména zjistil, že vedlejší účastnice dne 24. 1. 2017 oznámila na policii, že stěžovatel děti nepřiměřeně trestá a týrá, a že nezletilí byli dne 23. 11. 2016 vyslechnuti OSPOD a vytýkali otci jeho chování. Dle názoru krajského soudu okresní soud náležitě zjistil skutkový stav, správně hodnotil důkazy a dospěl ke správnému právnímu závěru, že není na místě upravit střídavou péči, ale je nutno určit styk otce s nezletilými. Krajský soud dále poukázal na to, že dle judikatury Ústavního soudu by střídavá péče měla být pravidlem jen za předpokladu, že jsou splněny veškeré zákonné podmínky, které nemusejí nutně nastat v každém zkoumaném případě. Kritériem pro svěřením dítěte do střídavé výchovy není přání konkrétního rodiče, nýbrž především zájem dítěte a jeho schopnost vypořádat se s rozpadem rodiny, čemuž soud prvního stupně dostal. Ve shodě s ním měl krajský soud za to, že je především věcí rodičů, aby po vzájemné dohodě umožnili svým dětem co nejširší kontakt, a že za současné situace by otcem navržená úprava střídavé péče skutečně byla v rozporu se zájmy nezletilých, neboť pro nařízení střídavé výchovy v režimu týdenního střídání nenazrál čas. Pokud jde o výrok týkající se úpravy styku stěžovatele s nezletilými, nebylo dle odvolacího soudu možné přehlédnout skutečnost, že nezletilé děti byly dle dohody rodičů schválené rozsudkem ze dne 22. 6. 2013 svěřeny do výlučné péče matky. V současné době jsou vztahy mezi nimi a stěžovatelem evidentně narušeny, neboť oba chlápce před OSPOD zcela jednoznačně vyslovili své obavy a strach z otce. Nelze přehlédnout ani to, že na základě oznámení vedlejší účastnice probíhá trestní stíhání stěžovatele; bez ohledu na to, že nelze v současnosti objektivně uzavřít, jak trestní řízení skončí (tedy zda odložením věci či zahájením trestního stíhání matky pro křivé obvinění otce), je zcela evidentní, že úprava širokého styku by nebyla v souladu se zájmy nezletilých, proto bylo rozhodnuto, že stěžovatel se může s nezletilými stýkat toliko každý sudý víkend a o letních prázdninách. Pokud by však děti byly v budoucnu ohroženy na životě či zdraví, jistě by OSPOD podnikl kroky k napravení.

8. Vedlejší účastnice posléze navrhla vydání předběžného opatření, kterým by bylo stěžovateli až do skončení trestního stíhání uloženo zdržet se kontaktu s nezletilými. Uvedla a doložila, že usnesením ze dne 16. 2. 2017 (vydaným mj. po výslechu obou nezletilých dne 9. 2. 2017) bylo zahájeno trestní stíhání stěžovatele, který byl obviněn ze zločinu týrání svěřené osoby; přiložila rovněž lékařskou zprávu o výskytu hematomů u jednoho ze synů po návratu z víkendu u otce a příslušné fotografie. Dne 17. 3. 2017 okresní soud tomuto návrhu vyhověl s ohledem na ochranu nezletilých před možným

závadovým jednáním stěžovatele. Stěžovatel ve svém odvolání označil obvinění z týrání za účelové. De 3. 5. 2017 krajský soud toto usnesení potvrdil, neboť z tvrzení obsažených v návrhu a z obsahu spisu podle něj vyplývá procesní důvodnost zatímní úpravy, jelikož matka osvědčila svou obavu o bezpečnost a zdravý vývoj nezletilých. Stěžovatelův návrh na zrušení předběžného opatření byl zamítnut.

II. Argumentace účastníků řízení

9. Ve své včas podané ústavní stížnosti se stěžovatel domáhá jednak vyslovení porušení svých základních práv na rodičovskou výchovu a péči dle článku 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), na spravedlivý proces dle článku 36 odst. 1 Listiny a na presumpci neviny dle článku 40 odst. 2 Listiny, jednak zrušení rozsudku krajského soudu ze dne 15. 2. 2017.

10. Stěžovatel tvrdí, že vedlejší účastnice jej účelově křivě obvinila z týrání dětí, a ovlivnila tak soudní řízení před krajským soudem, který pak jeho běžný styk se syny omezil na polovinu, zamezil významnějšímu výchovnému působení z jeho strany a tím dal matce ještě větší prostor pro ovlivňování nezletilých. Manipulací ze strany matky, kterou odhalil znalec (nikoliv OSPOD při pohovoru s dětmi dne 23. 11. 2016), se přitom vůbec při rozhodování o rozsahu styku nezabýval.

11. Dle stěžovatele porušil krajský soud princip presumpce neviny, jelikož pouhé podezření (vyvrácené předchozím znaleckým posudkem, který u něj vyloučil násilnické sklony) využil k podstatnému omezení styku doporučeného znalcem a nařízeného okresním soudem, navíc v okamžiku, kdy mu ještě nebylo ani sděleno obvinění. Soud jej přitom vyloučil ze všednodenní péče pro možné fyzické týrání, ale ponechal stejně široký víkendový styk, což stěžovatel považuje za absurdní. Poukazuje také na to, že pokud by se vedlejší účastnice dopustila křivého obvinění, byla by ohrožena stejnou trestní sazbou, není tedy zřejmé, proč v této situaci soud jednomu rodiči styk s dětmi omezil a druhému rozšířil. Soud tak fakticky vedlejší účastnici odměnil za agresivní vedení sporu a jej potrestal za to, že na ni dosud nepodal trestní oznámení ve snaze vyhnout se sekundární viktimizaci dětí.

12. Hovoří-li krajský soud o doplnění dokazování, nijak nespecifikuje, které konkrétní důkazy má na mysli – jedinými novými důkazy je zpráva OSPOD z 23. 11. 2016 a trestní oznámení vedlejší účastnice - a jak je hodnotí. Soud ignoroval skutečnost, že k narušení vztahů mezi stěžovatelem a jeho dětmi došlo v důsledku systematické manipulace vedlejší účastnice a její záporné motivace ke styku. Určité narušení vztahů přitom konstatoval i znalec, a proto doporučil širší styk stěžovatele s dětmi. Tento důkaz přitom krajský soud nezopakoval a neuvedl, proč se závěry okresního soudu ohledně všednodenního styku nesouhlasí, a měl tedy v této otázce vycházet z jeho hodnocení. Jeho skutkové zjištění je tak v extrémním nesouladu se znaleckým posudkem, což činí jeho rozhodnutí nepřezkoumatelným.

13. Dalším porušením jeho základních práv je dle stěžovatele to, že jej krajský soud zcela vyloučil ze všednodenní péče a aktivit, čímž mu zamezil na děti výchovně působit a vzdělávat je.

14. Ve svém vyjádření k projednávané ústavní stížnosti krajský soud uvedl, že stěžovatel se mýlí, dovozuje-li, že matka byla odměněna za agresivní vedení sporu, a

jeho výtky ohledně redukce styku doporučeného znalcem na polovinu je účelová. Znalecký posudek je totiž jen jedním z důkazů, který je třeba vyložit v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, již se odvolací soud při svém rozhodování řídil. K doplněným důkazům pak strany dostaly možnost se vyjádřit a soud v rozsudku jednoznačně uvedl, jaké skutečnosti vzal za prokázané, proč nedošlo k úpravě střídavé výchovy a proč byla zvolena daná úprava styku. V situaci, v níž jsou vztahy mezi nezletilými a stěžovatelem evidentně narušeny a chlapci mají z otce strach, nebylo na místě stanovit jejich styk v širším rozsahu.

15. Vedlejší účastnice (matka nezletilých) ve svém vyjádření k ústavní stížnosti stěžovatele uvádí, že žádná z jeho námitek nesměřuje proti zásahu do ústavně zaručených práv a že stěžovatel pouze pokračuje ve své argumentaci před obecnými soudy. Dle vedlejší účastnice nelze dovodit, že by soud stěžovatele považoval za vinného z týrání nezletilých, a že by se tento závěr promítl do jeho rozhodnutí. Ba právě naopak, soud dle vedlejší účastnice hodnotil trestní oznámení jako nevhodné a svůj názor dal najevo tak jasně, že se tím spíše cítí dotčena ona sama. Důvodem pro změnu prvostupňového rozhodnutí tak bylo narušení vztahů mezi stěžovatelem a nezletilými. Nesouhlasí také s tím, že by odvolací soud učinil na základě provedených důkazů jiné závěry. Odlišné skutkové závěry totiž soud získal z jím provedeného dokazování (zprávy pediatra, mateřské školy, OSPOD a úřední záznam Policie ČR). Nevyloučil přitom stěžovatele ze všednodenní péče, ale přiklonil se k obvyklejšímu a mezi účastníky vyzkoušenému víkendovému styku, kterým jsou nezletilí méně vytrženi ze svého obvyklého života. Nelze přehlédnout, že rozsah styku byl soudem upraven stejně jako v původní dohodě rodičů ze dne 20. 5. 2013, neboť dle názoru soudu se poměry nezměnily tak, aby to vyžadovalo změnu režimu stanoveného dříve. Vedlejší účastnice konečně odmítla jakoukoliv manipulaci dětí ze své strany, s tím, že ke stěžovatelově péči uplatnila pouze zcela konkrétní a odůvodněné připomínky.

16. Ve svém vyjádření k ústavní stížnosti OSPOD zmínil předběžné opatření o zákazu styku stěžovatele s nezletilými i výše uvedené závěry znaleckého zkoumání. Uvedl, že od začátku vedení spisové dokumentace se do sporu o styk s dětmi prolíná spor o výživné, že vedlejší účastnice se snaží stěžovatele ze života dětí eliminovat a že jejich vztahová a komunikační patologie pokračuje. Děti docházejí k dětskému psychologovi, přičemž z hodnocení znalce, závěrů pedopsychiatrického vyšetření i dle přesvědčení OSPOD děti netrpí psychickým tlakem v důsledku vztahu k některému z rodičů, avšak tento pramení z konfliktu mezi nimi. Oba rodiče se sociálními pracovníky pravidelně spolupracují. OSPOD nedisponuje poznatky o nepřiměřeném fyzickém trestání, které by pocházely od jiného zdroje, než je matka nezletilých a pohovor s dětmi. Dle názoru OSPOD je pro zdravý duševní rozvoj nezletilých nezbytné, aby měli dobrý vztah s oběma rodiči. Vzhledem k možnosti manipulace nezletilých vedlejší účastnicí a ke snaze zamezit stěžovateli ve styku s nimi bylo namísto uvažovat o rozšíření jeho styku s nezletilými, aby se vykompenzoval negativní vliv matky a nenastal syndrom zavrženého rodiče. Ve chvíli, kdy k tomuto rozšíření styku došlo rozhodnutím okresního soudu, podala vedlejší účastnice trestní oznámení, což měla i předsedkyně senátu rozhodujícího o odvolání označit za účelové jednání. V zájmu presumpce nevinny a k zamezení dalšího odloučení mezi nezletilými a stěžovatelem apeluje OSPOD na možnost asistovaných kontaktů za účasti odborníka, které by zajistily zachování vztahu pro případ, že by se neprokázala matkou tvrzená trestná činnost stěžovatele, a zároveň by zamezily případnému ohrožení nezletilých.

III. Hodnocení Ústavního soudu

17. Podstatou projednávané ústavní stížnosti je především nesouhlas stěžovatele s omezením rozsahu jeho styku s dětmi, jak je provedl krajský soud. Je pravdou, že stěžovatel v průběhu řízení navrhol také svěřeni dětí do střídavé péče, čemuž žádný ze soudů nevyhověl. Ústavní soud považuje za nutné připomenout, že jednou z výjimek opodstatňujících nesvěřeni dítěte do střídavé péče může být ve výjimečných případech např. narušená komunikace mezi rodiči [viz např. nález sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014 (N 236/75 SbNU 629)]; všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>. V posuzované věci je přitom s ohledem na rozsah konfliktu mezi stěžovatelem a vedlejší účastnicí zřejmé, že vztahy v rodině jsou vážně narušeny. Nevhodnost střídavé péče konstatoval již znalec ve svém posudku ze dne 13. 4. 2016, přičemž od té doby se situace dále vyhrotila, zejména v souvislosti s podáním trestního oznámení proti stěžovateli ze strany vedlejší účastnice. Ústavní soud tedy respektuje závěr obecných soudů, že nařízení střídavé výchovy nebylo v tomto případě namístě. V části, v níž ústavní stížnost stěžovatele směřuje do výroku I. rozsudku krajského soudu, proto Ústavní soud návrh odmítl jako zjevně neopodstatněný.

18. Ústavní soud má naopak vážné pochybnosti o souladnosti napadeného rozhodnutí o styku stěžovatele s nezletilými s ústavními právy stěžovatele i s nejlepším zájmem dítěte. Ústavní rámec rozhodování o styku mezi rodičem a dítětem Ústavní soud shrnul v nálezu sp. zn. I. ÚS 153/16 ze dne 26. 7. 2016 následovně.

19. Být spolu znamená pro rodiče a jeho dítě jeden ze základních prvků rodinného života, a to i přes rozkoly ve vztazích mezi rodiči. Jak vyplývá z Úmluvy o právech dítěte, dítě má právo udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči a oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte (čl. 9 odst. 3 a čl. 18 odst. 1). Z ustálené judikatury Ústavního soudu poté vyplývá, že v zájmu dítěte zpravidla je, aby bylo v péči obou rodičů, kde každý z nich poskytuje dítěti láskyplnou péči a každý svým dílem přispívá k osobnostnímu vývoji dítěte. Již proto jakékoliv omezení tohoto aspektu rodinného života (styku mezi rodičem a dítětem) musí být řádně a pečlivě odůvodněno, tedy musí sledovat legitimní cíl nejlepšího zájmu dítěte a být tomuto cíli přiměřené.

20. Kritéria pro rozhodování o svěřeni dítěte do péče se analogicky uplatní i v případě rozhodování o styku. V tomto ohledu obecně platí, že řízení před soudy má být konáno a přijatá opatření mají být činěna vždy v nejlepším zájmu dítěte (čl. 3 Úmluvy o právech dítěte). Pokud obecné soudy rozhodují o úpravě styku, nutno vycházet z toho, že právem obou rodičů je v zásadě stejnou měrou o dítě pečovat a podílet se na jeho výchově, s čímž koresponduje i právo samotného dítěte na péči obou rodičů, a tudíž je-li rozhodnutím soudu svěřeno do péče jednoho z rodičů, pak by dítěti mělo být umožněno stýkat se s druhým rodičem v takové míře, aby byl postulát rovné rodičovské péče co nejvíce naplněn. Takové uspořádání je zpravidla vždy v "nejlepším zájmu dítěte", přičemž odchylky od tohoto principu musí být odůvodněny ochranou nějakého jiného, dostatečně silného legitimního zájmu, přičemž konkrétní skutečnosti, o něž se tento zájem opírá, musí být v daném řízení prokázány.

21. Tyto ústavní principy plně zohledňuje i zákonná úprava styku s dítětem, která stanoví, že dítě, které je v péči jen jednoho rodiče, má právo stýkat se s druhým rodičem v rozsahu, který je v zájmu dítěte, stejně jako tento rodič má právo stýkat se s dítětem (§

888 občanského zákoníku). Občanský zákoník tedy v souladu s právě uvedeným ústavním rámcem stanoví právo rodiče i dítěte na vzájemný styk, jehož rozsah má být určován především nejlepším zájmem dítěte.

22. V nyní posuzovaném případě stěžovatel původně realizoval styk s dětmi na základě dohody s vedlejší účastnicí, a to každý sudý víkend a po část prázdnin. Okresní soud poté rozsudkem tento styk na doporučení znalce stanovil pro sudý týden v rozsahu od pátku 18 hodin do neděle 18 hodin a pro lichý týden od úterý 18 hodin do čtvrtka 18 hodin, jakož i po dobu čtyř týdnů v průběhu letních prázdnin. Napadeným meritorním rozhodnutím o styku krajský soud jako soud odvolací rozhodl, že stěžovatel je oprávněn se se svými dětmi stýkat každý sudý víkend ve školním roce od pátku 18 hodin do neděle 18 hodin a po dobu prvních dvou týdnů v červenci a v srpnu. Oproti rozsudku okresního soudu tak došlo k omezení rozsahu stěžovatelova práva na styk, které Ústavní soud považuje za zásah do práva stěžovatele na výchovu a péči jeho dětí, ale i do práva dětí na rodičovskou péči a výchovu (článek 32 odst. 4 Listiny). Takto závažný zásah není přitom v rozsudku krajského soudu dostatečně odůvodněn.

23. Ze spisu a také z vyjádření poskytnutého OSPOD vyplývá, že nezletilí mají intenzivní vztah se svou matkou, v jejíž péči se na základě původní dohody rodičů a pozdějších soudních rozhodnutí nachází. Nelze však pominout, že pro jejich duševní vývoj je nezbytné, aby měli dobré vztahy s oběma rodiči, tedy i se stěžovatelem, který projevuje soustavný zájem o aktivní účast na jejich výchově, kvůli čemuž se také přestěhoval blíže k jejich bydlišti. Zároveň je zcela zřejmé, že vztahy v rodině jsou vážně narušeny, přičemž vedlejší účastnice zpochybňuje péči stěžovatele a snaží se jej eliminovat ze života nezletilých. Situace je natolik vyhrocena, že vedlejší účastnice podala na stěžovatele trestní oznámení z důvodu tvrzeného týrání nezletilých. Stěžovatel tato nařčení soustavně popírá a označuje je za účelovou manipulaci.

24. Za účelem posouzení, co je v dané věci v nejlepším zájmu dětí, ustanovil okresní soud znalce, podle jehož posudku z dubna 2016 stěžovatel netrpí násilnickými sklony, mnoho výroků nezletilých o otci neodpovídá jejich vývojové úrovni a nezletilí nejsou schopni svá tvrzení o nevhodném chování stěžovatele konkretizovat, což nasvědčuje tomu, že se jedná o převzatá tvrzení matky. Taktéž OSPOD nedisponuje ve věci nepřiměřeného trestání nezletilých jinými poznatky, než jsou tvrzení vedlejší účastnice a skutečnosti uvedené nezletilými při pohovoru (viz bod 16).

25. Navzdory těmto skutečnostem omezil krajský soud stěžovatelův styk pouze na každý druhý víkend a část prázdnin. Nijak se přitom nevypořádal se závěry znalce, který v zájmu obnovy narušených vztahů doporučil kromě víkendového styku i styk během pracovního týdne, a nezabýval se ani možnou manipulací dětí ze strany vedlejší účastnice [srov. nálezn. sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (N 105/73 SbNU 683), bod 24]. Z napadeného rozsudku vyplývá, že ke změně prvostupňového rozhodnutí o úpravě styku vedly krajský soud dvě skutečnosti, a to že oba chlapci před OSPOD jednoznačně vyslovili své obavy a strach ze stěžovatele a že na základě trestního oznámení vedlejší účastnice probíhá trestní stíhání stěžovatele. Ústavní soud však na tomto místě konstatuje, že OSPOD krajskému soudu pouze předal záznam svého pohovoru s nezletilými dětmi, přičemž však doporučil potvrzení rozsudku okresního soudu; ke změně jeho procesního stanoviska ve světle trestního stíhání stěžovatele došlo až na jednání odvolacího soudu, v jehož závěru se opatrovník nijak nevyjádřil (viz bod 6). Pokud jde o trestní stíhání stěžovatele, je třeba upozornit na to, že k jeho zahájení došlo až den po rozhodnutí odvolacího soudu, tj. dne 16. 2. 2017, a na základě trestního

oznámení, které vedlejší účastnice podala krátce po rozsudku okresního soudu, kterým byl rozšířen styk stěžovatele s nezletilými.

26. Aniž by podceňoval riziko, kterému mohou být nezletilí v souvislosti s tvrzeným jednáním stěžovatele vystaveni, musí Ústavní soud konstatovat, že rozsudek krajského soudu postrádá logiku. Měl-li totiž tento soud za to, že nezletilým hrozí ze strany stěžovatele nebezpečí, není jasné, jakým způsobem by mohl víkendový styk bez přítomnosti třetí osoby toto nebezpečí eliminovat a proč nebyla ochrana nezletilých zajištěna asistovaným stykem. Pokud měl naopak krajský soud za to, že riziko újmy na zdraví a duševním stavu nezletilých není reálné, není z odůvodnění jeho rozsudku zřejmé, proč považoval omezení styku na polovinu za souladné s nejlepším zájmem dětí, navíc v situaci, kdy jsou nezletilí pravděpodobně vedeni k tomu, aby jednoho rodiče adorovali a druhého zavrhovali, a obnova jejich vztahu ke stěžovateli je více než namístě.

27. Ústavní soud nemohl odhlédnout od toho, že – jak zjistil ze soudního spisu sp. zn. 25 P 109/2013 – od vydání rozsudku krajského soudu došlo ke změně této úpravy, neboť stěžovateli bylo předběžným opatřením ze dne 17. 3. 2017, potvrzeným dne 3. 5. 2017, uloženo zdržet se kontaktu s nezletilými, a to s ohledem na probíhající trestní stíhání pro týrání svěřené osoby. Ačkoliv stěžovatel tato usnesení nenapadá, je Ústavní soud nucen konstatovat, že indicie stěžovatelova závadného jednání zřejmě stále nejsou – i s přihlédnutím k výsledkům znaleckého zkoumání - tak vážné, aby ospravedlňovaly úplný zákaz styku stěžovatele s nezletilými. V takové situaci by měl nejlepší zájem dítěte vést opatrovnické soudy k tomu, aby byl stěžovateli do skončení trestního stíhání umožněn alespoň asistovaný styk, který by mu pomohl udržet se syny kontakt a zároveň by neutralizoval případné negativní působení vedlejší účastnice na jeho vztah s nezletilými. V této souvislosti je třeba apelovat i na kolizního opatrovníka dětí, který takové řešení doporučil ve svém vyjádření k ústavní stížnosti (viz bod 16) a v jehož možnostech je se s takovým návrhem na obecný soud obrátit.

28. Je třeba připomenout, že **zájmem dítěte je vždy zachování vazeb s oběma rodiči. Hrozba fyzického násilí ze strany rodiče je přitom srovnatelná s újmou pramenící ze ztráty vazeb k jednomu rodiči v důsledku manipulace druhým rodičem. V případě zatím neprokázaného rizika násilí je řešením souladným se zájmem dítěte umožnit mu s obviněným rodičem asistovaný styk. Úplný zákaz styku je třeba označit za řešení *ultima ratio*, které musí být vyhrazeno mimořádným situacím a ke kterému musí existovat velmi vážné důvody.**

29. Ústavní soud na závěr pokládá za podstatné zdůraznit, že i sebevíce ukřivděný člověk si musí přiznat, že dítě má právo poznat skutečně a pořádně oba své rodiče, mít možnost trávit s každým z nich čas a vyrovnat se třeba i s tím, že jeho rodič není dokonalý. Vede-li jeden rodič své dítě k nenávisti či zapření druhého rodiče, učí ho vlastně nenávisti k sobě samému. **Stát má přitom odpovědnost prostřednictvím svých orgánů vést rodiče ke konstruktivnímu řešení krize jejich rodiny a k respektu k rodičovství druhého rodiče.** Této povinnosti však krajský soud nedostal, neboť své rozhodnutí omezit rodičovská práva jednoho rodiče založil fakticky na verzi druhého z rodičů, aniž by jakkoliv kriticky vyhodnotil existující pochybnosti, které při dokazování vyšly najevo. Krajský soud také dostatečně nevysvětlil, proč je styk v rozsahu, v jakém byl upraven okresním soudem, v rozporu s nejlepším zájmem dětí. Tím porušil právo stěžovatele na ochranu jeho rodinného života a péči o děti v rozporu s článkem 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny.

30. Z výše uvedených důvodů proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ústavní stížnosti stěžovatele částečně vyhověl, neboť shledal, že Krajský soud v Praze výrokem II. napadeného rozsudku porušil právo stěžovatele na ochranu jeho rodinného života a péči o děti zaručené článkem 10 odst. 2 a článkem 32 odst. 4 Listiny. Podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) stejného zákona tedy Ústavní soud zrušil výrok II. rozsudku Krajského soudu v Praze č. j. 21 Co 747/2016-372 ze dne 15. 2. 2017. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 26. července 2017

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu